

Lukács evangélista és Korintus városa

Szent Lukács az eucharisztia ünneplésének tanúja

Szent Lukács evangélista Pál apostol legközelebbi munkatársa volt, és tudjuk, hogy ő jegyzi le az *Apostolok Cselekedeteiben* Pál életét, missziós körútjait, melyekhez a második úttól kezdődően maga is társul. Az *Apostolok Cselekedeteiben* Lukács elbeszélése Pál második missziós útjának elején, Troászban kapcsolódik az apostolhoz, és kezdődnek el a „mi-részek”, ahol már többes szám első személyben jegyzi le a történelmi tehetséggel megáldott szerző az ősegyház növekedését. Ezen a missziós úton jut el Pál Korintusba is Kr. u. 51 elején, ahová később, Kr. u. 55-ben Efezusból írt több levelet is. Lukács a legközvetlenebb tanúja volt a rendszeres eukarisztikus ünnepléseknek, melyeknek a liturgiája valószínűleg ott visszhangzik evangéliumának azon részében, ahol Jézus az utolsó vacsorát ünnepli tanítványaival. Jól tudjuk azt is, hogy az *Apostolok cselekedeteit* evangéliuma után írta és állította össze ugyanannak a nemesembernek, Teofilnak, akinek evangéliumát is címezte: „Jól láttam én is, hogy elejétől kezdve mindennek szorgalmasan utánajárjak, és sorban leírom neked mindent, tiszteletreméltó Teofil.”

Lukács részletesen beszámol az utolsó vacsora előkészítéséről, amikor Jézus két tanítványát, Pétert és Jánost bízta meg, hogy gondoskodjanak mindenről, ami a húsvéti vacsorához szükséges. Ezután kezdődik el az oltáriszentség alapításának elbeszélése.

Mivel Pál apostolt megtérése után Barnabás elvitte az apostolokhoz, egészen biztos, hogy a korintusi levélben található rész („Én az Úrtól kaptam, amit közöltem veletek”) valószínűleg az apostolok, és kifejezetten Péter és János közlésére és közvetítésére utal. Egy hosszú időszak után Pál újra eljut az apostolokhoz: „Barnabás kíséretében ismét fölmentem Jeruzsálembe... Jakab, Kéfás és János, akiket oszlopoknak tekintettek, fölismerték az osztályrészemül jutott kegyelmet, és az egyetértés jeléül kezüket nyújtották nekem és Barnabásnak.” A történetíró Lukács így Pál személyes elbeszéléséből értesülhetett a jeruzsálemi egyház liturgikus szokásairól, és lett tanúja a későbbi missziós utakon a „páli eukarisztikus ünneplésnek”. Az evangéliumában található utolsó vacsora-leírásban, amely nála nagy hangsúlyt helyez Jézus önként vállalt áldozatára, megtalálhatók mind a jeruzsálemi ősegyházi, mind pedig a páli missziós eukarisztia értelmezése és leírása. A szó szerinti egyezések az első keresztény közösségekben immár szokássá és hagyománnyá vált kenyértörés-liturgia emlékeit őrzi.

Lukács az eukarisztia alapításának kifejezéseit is őrző egységét a következő szavakkal kezdi: „Amint elérkezett az óra...” Pál apostol ellenben a korintusiaknak ezt írja: „Urunk, Jézus elárulásának éjszakáján...” Lukács az órát említi, amely inkább a János-evangéliumban ismert sajátosság, de a páli éjszakára való utalás szintén egyházi ünnepélyességet ad a pillanatnak. Ezt követően Lukács kijelenti: „Vágyva vágytam, hogy ezt a húsvéti vacsorát elköltsem veletek, mielőtt szenvedek.” Itt egyértelmű utalás történik Jézus részéről az áldozatra, amely előtte áll. Pál viszont Jézus elárulását hangsúlyozza, amelyben szintén ott van az ártatlan eljövendő szenvedése. Mielőtt még az alapítási szavak elhangoznának, Lukács a saját eltávozására utal a halál fölötti győzelme bizonyosságára alapján, mert majd részese lesz a titokzatos eszkatologikus-eukarisztikus étkezésnek: „Mondom nektek, hogy többé nem eszem a húsvéti vacsorát, míg be nem teljesedik az Isten országában.”

Pál apostol, az eukarisztia hagyományának örököse

A korintusi levelekben található eukarisztikus ünneplés leírását Pál apostol a következő szavakkal vezeti be: „Én ugyanis az Úrtól kaptam, amit közöltem is veletek.” (*ego gár parelabon apo tou Kúriou, ho kai paredóka hüimin*) Pál tehát egy hagyományos beszámolót idéz az eukarisztia ünneplésével kapcsolatban, amelyben egy élő közösséget összekapcsol Jézus életének egy történelmi eseményével. Pál mindezt akkor teszi, amikor kisebb csoportokra szakadozott a korintusi közösség, éppen az Úr vacsorájának ünneplése következtében. Mit is jelenthet, hogy ő „az Úrtól kapta, amit továbbad”? A két ige (befogadni és továbbadni / *paralambanó* és *paradidómi*), amely ebben a rövid mondatban szerepel, tulajdonképpen a hagyományközvetítés szakszava. Ezeket az 1Kor 15,3-ban is megtaláljuk az úgynevezett kériumatikus hitvallás bevezetőjeként. Pál tehát egy hagyomány tényleges közvetítője.

Mire vonatkozhat ez a kitétel, hogy Pál „az Úrtól” (*apo tou Kúriou*)? Nem valami különleges jelenés következtében (amit inkább a *para* prefixum fejezett volna ki), hanem olyan értelemben, hogy az Úr Jézus, aki az eukarisztia alapítója, a hagyományban az első „láncszem”, amelyre az Úr hatalma és tekintélye következtében a közvetítők – beleértve magát Pált is – saját szerepükre mint apostol hivatkozhattak. Ez jelentette a hagyomány hűséges átadását az egyházban.

Az Úr vacsorájának ökumenikus közössége

Korintus városa, a hellenista ókor egyik legnagyobb kereskedelmi központja, vegyes lakosságával egy XX. századi modern metropolisz benyomását kelthette. Kikötőjének köszönhetően minden égtáj felé hatalmas forgalmat bonyolított le a különféle áruk mozgatása révén. A társadalom is nagyon tagozódott volt, és ez érvényesült és megjelent az első keresztény közösség életében is. Pál apostol és társai egy világvárosban igyekeztek az evangélium tanítását meggyökereztetni, és ez sikeresen meg is történt. A társadalmi különbségek azonban megmaradtak valamilyen szinten a megkereszteltek között is.

A keresztény közösség tagjai egyetlen testvéri körben találkoztak az eukarisztia megünneplésére. Pál apostolnak nem kis gondjába került a világban különböző társadalmi osztályokba és néha a korábban a különböző vallásokhoz tartozók egyetlen közösségbe való összefogása. Az egység megélése azonban nem volt zökkenőmentes. A tanítás az örömhír mindenkinek szóló üzenetét csak fokozatosan tudták egységesen befogadni Korintusban, de más hellén városokban is. Pálnak nyomatékkal kellett kijelentenie: „Nincs többé zsidó vagy görög, rabszolga vagy szabad, férfi vagy nő, mert mindannyian egyé lettetek Krisztus Jézusban.” Ez az egységtörekvés teljesen megfelel Krisztus kérésének, aki az utolsó vacsorán, vagyis szintén egy eukarisztikus környezetben fogalmazta meg tanítványával kapcsolatban: „Legyenek mindnyájan egy!” Ennek a jézusi kijelentésnek a szelleme ott él Pál apostol missziós tevékenységének középpontjában, és a nagyon összetett keresztény közösségeknek mondja ki mint megvalósult tény: „Mindnyájan egy vagytok Krisztus Jézusban.” Így a keresztény közösségek egysége nemcsak elképzelt valóság, hanem konkrét feladat is volt. A társadalmi feszültséget ugyanis a tagok származása már magában hordozta. Éppen Pál apostol leveleiből tudjuk, hogy a tehetősebbeknek saját rabszolgájukkal kellett egy asztalhoz ülniük. Ez a közösségen kívül soha nem történhetett volna meg. Az új közösség – függetlenül a származástól és a társadalmi helyzettől – Krisztus megváltásával és a megkeresztelkedéssel jött létre. A keresztény közösség nem emberi alapokra, hanem Jézus Krisztus isteni személyére épült. Az ő halál általi megváltása minden megkereszteltre kiárad. Így a Krisztus-követők egységét Krisztus áldozata biztosítja. Ezt foglalja össze Pál apostol tanítása: „Mindannyian, akik

megkeresztelkedtetek Krisztusban, Krisztust öltöttétek magatokra.” Krisztus az tehát, aki áldozatával, amelyben a hívő a keresztséggel részesül, „létrehozza” az új teremtményt. Ezt a misztériumot éli meg a Krisztusba öltözött keresztény közösség, mely egyúttal az egység titka is. Általában a közös étkezés (*szümpozion*) társadalmi keretek között folyt le. A hívek közösségében azonban nem a világ törvényei érvényesültek, hanem Krisztus áldozatának mindenre kiterjedő és átalakító ereje. Először tehát az egyes kereszténynek a megkeresztelkedéssel Krisztus áldozatába kell „öltözködni”, hogy ezt követően a krisztusi lakomából, az Úr vacsorájából, ami nem más, mint az ő halálának és feltámadásának emléke, a keresztény közösség egységét megjelenítő módon részesedjen.